

Seletuskiri kultuuriministri 9. mai 2019. a määruse nr 22 „Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilitamise toetamise tingimused ja kord“ muutmise määruse eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõuga (edaspidi eelnõu) muudetakse kultuuriministri 9. mai 2019. a määruse nr 22 „Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilitamise toetamise tingimused ja kord“ 17. mail 2019. a jõustunud redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 14.05.2019, 2.

Määrus kehtestatakse muinsuskaitseaduse § 35 lõike 2 alusel.

Eelnõuga muudetakse ja täpsustatakse rakenduslikke aspekte, mis varasemalt ei olnud määruse tasandil piisava selgusega sätestatud või mille muutmise vajadus on selgunud meetme rakendamisel praktikas. Muutmise vajadus tuleneb esimese rakendamisaasta käigus tehtud tähelepanekutest ja põhineb nii taotlusvoore läbi viiva Muinsuskaitseameti ettepanekutel kui ka taotlejate tagasisidel. Muudatused muudavad tingimused taotlejale selgemaks ja teatud osas paindlikumaks.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Kultuuriministeeriumi muinsuskaitseõunik Liina Jänes (e-post liina.janes@kul.ee, telefon 628 2381) ja juriidilise ekspertiisi tegi Kultuuriministeeriumi õigus- ja varahalduse osakonna juhataja Merle Pöld (e-post merle.pold@kul.ee, telefon 628 2347).

Eelnõu on keeleliselt toimetatud Kultuuriministeeriumi kantslei sekretär-keeletoimetaja Anni Viirmets (anni.viirmets@kul.ee, 628 2220).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb üheteistkümnest punktist, millega muudetakse kultuuriministri 9. mai 2019. a määrust nr 22 „Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise säilitamise toetamise tingimused ja kord“.

Eelnõu punktidega 1 ja 3 muudetakse tegevuskava koostamiseks toetuse taotlemine jooksvaks. Toetuse taotlejate tagasisidest on ilmnenu, et tegevuskava koostamiseks võiks toetus olla jooksvalt taotletav, mitte seotud iga-aastase tähtajalise taotlusvooriga. Praegu on see üks toetatav tegevus tähtajalises taotlusvoorus, mis toimub korra aastas tähtajaga 30. september. Jooksev taotlemine annaks juurde paindlikkust lihtsamate ehitustööde kavandamisel ja tegemisel, sest siis ei pea mälestise või muinsuskaitseala hoone omanik ootama kokku 2-aastast välja, kui soovib taotleda toetust mõlema tegevuse jaoks (nii tegevuskava koostamiseks kui töö teostamiseks). Tegevuskava alusel tehakse väiksemamahulisi töid kui ehitusprojekti alusel. Muudatus võimaldab tegevuskava koostamiseks taotleda toetust jooksvalt ning esitada seejärel restaureerimistööde tegemiseks toetuse taotlus tähtajalisse vooru. See kiirendab lihtsamate tööde tegemist. Tegevuskava koostamise toetamine jooksvast voorst ei too kaasa sisulist muutust tegevuskava ja ehitusprojekti vahelkorras, kuna see tuleneb seadusest.

Eelnõu punktiga 2 täiendatakse § 5 lõiget 1. Jooksvast taotlusvoorst toetatavat tegevust täpsustatakse, lisades ootamatult tekkinud ja ettenägematutele olukordadele (tormikahjud, põleng jms) ka need tööd, millega kõrvaldatakse vahetu hävimisoht, mis võib olla tekkinud pikema aja jooksul, kuid on muutunud edasilükkamatuks või mille edasilükkamine põhjustaks veel suurema kahju.

Eelnõu punktidega 4 ja 5 muudetakse määruse § 8 lõikeid 2 ja 3 selliselt, et tähtajalise ning täiendava taotlusvooru abikõlblikkuse periood pikeneb ühelt eelarveaastalt kahele. Mälestiste toetamine on investeringutoetus, mille kasutusaeg võib riigieelarve mõistes olla 2 aastat. Ehitustegevus võib olla pikaajaline protsess ning toetuse taotlejate tagasisidest on ilmnenu, et pikem periood annab mälestise omanikule paindlikkust tagada omafinantseerimine ning tööde korraldamine. Seni on olnud võimalik abikõlblikkuse perioodi pikendamine (määruse § 8 lg 5). Kahe aastane pikkune abikõlblikkuse periood vähendab pikendamise vajadust ja sellest tulenevat halduskoormust.

Eelnõu punktiga 6 muudetakse määruse § 8 lõikes 4 sätestatud jooksva taotlusvooru abikõlblikkuse periood pikemaks – kuue kuu asemel 12 kuud. 12 kuud taotluse esitamise päevast on realistlikum toetuse kasutamise periood. See võimaldab suuremat paindlikkust taotlejale ning vähendab halduskoormust võimaliku pikendamise taotlemise korral. Samuti vähendab see Muinsuskaitseameti töökoormust.

Eelnõu punktiga 7 muudetakse määruse § 9 lõiget 3. Kehtiva lõike järgi võib jooksva taotlusvooru eelarve olla kuni 5% käesolevaks eelarveaastaks eraldatud toetussummast. Jooksvast taotlusvoorst toetatakse erakorralise avariolukorra kõrvaldamist mälestisel ning tööde käigus avastatud kultuuriväärtuste säilitamist. Käesoleva eelnõuga lisandub ka tegevuskava koostamise toetamine. Muinsuskaitseameti andmetel võib nende tegevuste toetuse vajadus olla suurem kui 5% eelarveaasta vahenditest, mistõttu on otsustatud kehtestada jooksva taotlusvooru mahu laeks 10 %. Lisaks on ilmnenu vajadus sätestada eelarveaasta jooksul kasutamata jäänud suunamine jooksvasse taotlusvooru, mille lisandumisel võib 10% piirmäär ületatud saada, st et tähtajalise taotlusvooru kasutamata jääk (sh tagasimakstud toetussummad) suunatakse jooksvasse taotlusvooru. Need vahendid suunati jooksvasse taotlusvooru ka seni, kuid seda ei olnud määruses selgelt välja öeldud. Jooksva taotlusvooru mahtu kuvatakse Muinsuskaitseameti veebilehel jooksvalt.

Eelnõu punktiga 8 lisatakse §-s 16 tähtajalise taotlusvooru ligipäasetavust puudutavale hindamiskriteeriumile viide erivajadustega inimeste ligipäasetavusele. Kehtiva hindamisjuhendit järgi hinnatakse selle kriteeriumi all mälestise ja muinsuskaitseala ehitise avatust ja mälestisega tutvumise võimalusi laiemale avalikkusele. Arvestatakse ka infotahvlite ja ka eraldi tutvustava veebilehe olemasolu. Seni ei ole ligipäasetavuse mõiste all hinnatud füüsilist ligipäasetavust erivajadustega inimestele. Avaliku raha kasutamisel on oluline anda tõuge ühiskonna jaoks oluliste probleemide lahendamisele, antud juhul liikuda kõikidele inimestele ligipäasetava ühiskonna suunas. Kaitsealustel hoonetel on erinevaid lahendusi ligipäasetavuse suurendamiseks juba loodud, kuid hindamiskriteeriumina pole seda kasutatud. Riigieelarvelise taotlusvooru kaudu teemale tähelepanu juhtides saame muuta suhtumist ja tõsta ligipäasetavuse alast teadlikkust.

Eelnõu punktiga 9 muudetakse määruse paragrahvi 16 lõiget 2 ja sätestatakse hindamismetoodika koostamine ka jooksva taotlusvooru jaoks. Kehtiv määrus näeb ette hindamismetoodika koostamise ainult tähtajalise taotlusvooru taotluste hindamiseks. Kuigi jooksva taotlusvooru ülesanne on olla paindlik ja võimaldada kiiremat reageerimist võrreldes aastast korra toimuva vooriga, on praktikas siiski vajalik leppida kokku hindamismetoodikas.

Eelnõu punktiga 10 muudetakse määruse § 16 lõike 3 punkti 1. Täienduse eesmärk on tuua selgemalt välja jooksva taotlusvooru eripära võrreldes tähtajalise vooriga, st sätestada lisaks tööde tegemise ootamatult tekkinud vajadusele ka asjaolu, et seda tööd on võimalik koheselt teha. Juhul kui töödega ei ole võimalik koheselt alustada, saab oodata ära iga-aastase tähtajalise

taotlusvooru ja esitada taotlus sinna. Vajadus selle täpsustuse järele on tekkinud jooksva taotlusvooru rakendamisest, kuna sinna on esitatud taotluseid töödele, mida ei ole võimalik isegi 6 kuu jooksul pärast taotluse esitamist alustada. Näiteks ei ole võimalik teostada lubikrohvimise töid talvel miinuskraadidega. Täpsustus annab taotlejale selgema signaali, millisesse taotlusvooru oma taotlus esitada. Samuti täiendatakse seda punkti sõnastusega, mis lubab lisaks ootamatult tekkinud avariolukordadele nagu torm või põleng toetada ka muid edasilükkamatuid töid, mis on vajalikud mälestise vahetu hävimisohu ärahoidmiseks.

Eelnõu punktiga 11 lisatakse määruse § 16 lõikesse 3 punkt 3. See on seotud eelnõu punktiga 3, kus tegevuskava koostamiseks toetuse taotlemine muudeti jooksvaks. Seega on vaja sellele tegevusele sätestada §-s 16 taotluste hindamise alused. Tegevuskava koostamiseks esitatud taotluseid hinnatakse tähtjalise taotlusvooru nelja esimese kriteeriumi alusel. Nii säilib teatud sarnasus ehitusprojektide taotluste hindamisega, kuid hindamine ise on kiirem ja lihtsamale dokumendile kohane.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole Euroopa õigusega puutumust.

4. Eelnõu mõjud

Eelnõus kajastatud määruse muudatused on seotud selle rakendamise käigus esile kerkinud kitsaskohtadega, mida on selgitatud seletuskirja punktis 2. Muudatused parandavad õigusselgust ja aitavad kaasa toetuse paindlikumale rakendamisele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Eelnõu rakendamisega täiendavaid tulusid ega kulusid ei kaasne. Toetuste eelarve ja selle rakendamiseks vajalikud kulud on planeeritud Muinsuskaitseameti iga-aastasessse eelarvesse. 2020. aasta toetuste eelarve on 1,46 miljonit eurot. Sellele lisandus omandireformi reservfondist eraldatud 1 miljon eurot, mida jagati samuti käesoleva määruse alusel.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras ehk kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Eelnõu kooskõlastamine ja huvirühmade kaasamine

Eelnõu esitati eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks ministriumidele. Märkusi tegid Keskkonnaministeerium ja Eesti Omanike Keskliit. Tehtud ettepanekud on esitatud seletuskirja lisana. Lisaks muudeti eelnõud Riigikantselei ligipäätavuse rakkerühmaga 05.06.2020 peetud koosoleku tulemusena, täpsustades tähtjalise taotlusvooru hindamiskriteeriumides ligipäätavuse mõistet.